

NOU DIARI DE BUJA,

Ó BÉ CRÍTICA D' ES PÓBRE VÉY,
DEL DIJÓUS I JURIÓL DE 1813.

SEGUÈX SA PINTÚRA QUE FÉU EL POËTA MÁNLIO.
Axí com los diu que *hán dormit tot lo dia y per axó pensan que hóra baxa es dematináda*, los podia dir que *de dia dormen*, perque en sa nit vel-lan es dos de qui parla: podia dir que *ells a s' entrada de nit*, li diuan *principi d' es dia*, sabént que vólen nit y no dia: podia dir que *res més imprópi que enomenar patriótica a s' áuba* qui no té pátria; sinó que es un *planeta erránt*: y *més imprópi encáre*, es dir *mallorquina a una qui no du rebosillo en mallorquí*; sinó en *castellá*, qui surt de *reboso* y vol dir que es *venguda de cuántra bándó*, ó de *rebeubètx*. ¡Que de bugadetas asseñálan aquéstas notícias que apuntám demunt demunt!

Sobre tót ells no son com es *sèt sánts adormits*, qui en òdi de sa fé que publicávan, foren enterráts d' en víu en víu dins una cova próp de la ciutat de Efesso y as cap de cosa de 200 áns se despertáren devánt molta gent, haventsè ubèrt aquéll sotorráni. Axí heu contan molts autòrs grécs, y afigen, que aquésts sèt germáns s' ajonoyáren, féren oraciò y moríren. Es de qui parla es diári *no son sánts, ni dormen* digué un, perque Judas no dormía.

Dexáuvos de rahòns. Un entenimént prim cap molt bé dins un hómo gruxát. Com es veu en S. Tomás de Aquino qui tenía bon cap de totas manéras y bona bánxa com á per miracle. Sa clovèya es semblánt; es bó heu pót esser. Que ¿m' explic? Axó já es pitjor qu' una multa de cinc sóus.

SENTÈNCIA DEFINITIVA.

En oír sas duas párts se pót fèr bona. Testimóni Xánxa Pansa en so cas d' aquélla dóna, ára *forsáda* y ára *esforsáda* segòns y com li dáva la gána, perque tots es papérs feya primorosamént.

Idó ¿qui té rahò, es S. ó s' R? Sa sentència no la

vull dir fórt, perque no sémpre la veritat se pót dir, v. g. si una fadrina cáu en falta ¿que heu posaría V. en es periódic? Idó fásse conta que V. es aquésta fadrina. Si me demána qui té rahò? diré que el señòr Voste. Lo matéx diré á n' es setmanári. Y vataquí una senténcia que acostuman fér es qui son d' es derrer qui los párla. Hey há plága de jutges cóm sa consciéncia que remordéx á colcu, ô á molts?

Missér Marróm
jutge de banquèta
vá matár un gát
sensa guinevèta.

Missér Marróm
jutge de Audiéncia
vá matár un xót
sensa consciéncia.

Bén tirát está aquést papér. Que de termes generalís, qui no significan res ni surten á llóc! Y dirán que axó no correspón á n' aquést Redactòr general? Si, si. Cáu cóm un buñól dins sa mël. Emperó ára tením més trebáys que máy. ¿Cóm me reduèx aquést desbarát? Pasárllos dins un desberát seu més grós ô general qui los comprèngue tots. O sind perexerán mánco, y V. axí no se despíca. Si vól amblificár, pitjòr, perque já no será pus Redactòr. Quin embúy! Mayám cóm ne surt. Jó l' he posát entre s' espása y sa parèt. Persónas realmént distíntas.

Sé que dia 20 (agòst) vá sortir desfressáda cóm si fós Márte, y volia fér puñádas.

Id est amb un frúre predicadòr qui li torná sa pílota á n' es jóc, demostránt mansuetùt, fortaleza, y sabiduría. Y ¿cóm s' áuba pót fér puñádas, ni pót sortir en sas puñádas fétas, ni presentár á Márte-fáls Déu de la guèrra? P' es séus fins y efèctes, y tántas m' hen diguèu. Un illecció deya á un áltre qui se valia d' éll per un matrimoni orb, prometénthi correr per éll, si li pagáva es peátjes.

Noy há trásca,

Señòr, que un tíra-mánegues no fásca,
de quálsevól ofici sabré fér,
de sástre, de barbér, de sabatér,
de póbre ric, de citadá pajès,
si m' assegúras lo que m' has promès,
y si máscle no puc parlar amb élla,

hem ténc de desmasclár y fér famélla,
perque un per el diábble d' interés
fá tot lo que pòt fér y áltre tant més.

Auba y Márte se fán no sóls amícs, cóm Heródes y Pilát per fér patir á Cristo, sinò que arriban á ser tot una còsa. A Hèrcules el pintáren no entre soldáts y ab sa cláva; sinò entre sas camaréras de la réyne Onfále y ab una fildua á n' es costát.

No vólen que trègan s' Auròra demúnt sa tróna. Bén fét. En desenganár el pòbble, s' Auròra haurá d' enár á fregir óus de llòca.

¿Idó los havían ferít á n' es víu? Y sinò ¿perque l' hán pégada tant fórt cuántra su predicaciò? perque á n' es qui no predicá máy cuántra un tál escrit, un tál es- escrit li critica un sermò dia 30 setembre? Vina aquí, escrit calumniadòr, y veurás sa póca rahò que téns. Res máncó á propòsit que aquésta feta. ¿Parlá de fosca d' Auba? l' enomená claramént? Digué res en significánsas? No, no, no. Idó la tál Auba aquéll dia *escupí fóra de sa tróna*. Si, si, si, *escupí fóra de sa tróna*. Y no més per- que pensáren que havia dit: *en dessengánár el pòbble, s' Auròra haurá d' enár á fregir óus de llòca*, y perque sabían que éll desenganáva el pòbble enseñántli sa doc- trína cristiána, tant ó més que áltre, essènt axí que no los demanáva de nóvas, li féren sentència sens esser jut- ges y s' olvidáren d' aquéll principis de drèt que sáben ets atlòts qui ván á dur óli. = *Non enim à tormentis est incipiendum. = Tormenta adhibenda sunt, non quanta accusator postulat; sed ut moderatè rationis tempera- menta desiderant = Inter utramque personam sit judex medius. = Actore non probante, reus absolvitur*. Un parèy de lleys sagrádas. = *Per ea quæ peccaveris, pu- nièris. = Numquid lex nostra judicat hominem, nisi prius audierit ab ipso?* Més pó téten es bóns d' una in- justícia que de tota la justícia congregáda. Aquésta dona á cada cuál lo que li tóca.

Ara tots es pòbres erráts de contas compran Auròras; y valria més que comprássen óli, óli per cremár.

Crema óli deim á un qui vól estudiar en sas orèyas y

no en sos uys: preguntant y no estodiánt: lletgint follé-
tos y no giránt sas fuyas d' es llibres. Ciència barato, y
cóm â *per amor de Déu*, no pót ser sólida. Volér sabrer
estodiánt s' áuba, es cóm un qui â Nadál volía comprar
un dóbble de porcéllas, â Pásco un dinér de xóts y â sa
revèl-la de Sant Bernát una máya de còcas bámbas. Un
pajès entráva per sa pórtâ de Jesús, y s' en torná er-
réra â la vila, perque li parexia que sortian de aquella
pórtâ sas dónas qui duyan tafarrèta, y ets hómoes sebátas
ab cláus, cóm es séu mul. Per axó digué, *básta fèr pa-
pèrs y no hán menestèr llibres*. Tot axó hán adelantát â
ciutát, qui tenian fama de guápos y mos tractávan de *rus-
tics*? A nóltros no mos fèrran, ni mos pósan sa tafarra,
tán rustics cóm som. ¿Qui enáva més errát de contes, es
pajès ô ets áltres? Emperó es pajès vá fèr llárg. No tánt,
no tánt. Parláu bé. Bón parlár no cósta res. ¿Quin mó-
do de fèr es penját y s' anagístal

Jo no veix sinò desbaráts.

Miracles éran en témps de Christo es cegos ab bona vis-
ta, es mórts vius, es maláls sáns.

*Es cá de Sant Domingo há lladrát, y l' há esvergát
cinc mossegádas cruèls; y no s' atúra de rouegár.*

Allá hey há quissòns, respècte ds s' edát que ténen y
hey há cólca cá véy, â qui noy há que enárhí en cus cus.
Tots dormían, y sentínt renóu, s' alsáren, váren pègar un es-
tiramént, feren un badáy, y ¡áy Déu! Allá ahòn tócan, noy
néx pel. Sobretot un devót contèmplatiu estampá davés sa
setmána santa que un páre de s' áuba vá *cantár sa palinódia
de cèrtas consecuèncias temerárias &c.* Jó no sabía que fos
music, encáre que es frarèt li dáva es punt diént *fá fá mi*,
y es *fá* natural l' enfadáva: per lo qual el feya sustenído, cá-
si arribáva â n' es sól y no se movía de s' áuba ¡quina humi-
litát! excláma aquèll autòr; y jó dig ¡quin xáscol quina afron-
ta! quina misèria! Una vegáda donáreu es llum â un cego,
dientlhí que fés llum, y es llum estáva apagát; emperó es
cego el serváva cóm un hómo, ô cóm un pajès. ¿Vos
recórda de quánt sa monèa mostráva sa llentèrna mágica
y xerránt xerránt, no havía pensát en encéndrer es llum?
Ells duan es papèrs bafiáts.

EN LA IMPRÉNTA DE SEBASTIÁ GARCÍA.